

УДК 37.013-056.45(477.52/6) «19/20»

UDC 37.013-056.45(477.52/6) «19/20»

DOI: 10.31475/ped.dys.2019.26.07

МАРИНА КАБАНЕЦЬ,*кандидат педагогічних наук, доцент**(Україна, Покровськ, Донецький національний технічний університет,
пл. Шибанкова, 2)***MARYNA KABANETS,***candidate of pedagogical sciences, associate professor**(Ukraine, Pokrovsk, Donetsk National Technical University,
Shybankova Sq., 2)***ORCID: 0000-0002-7961-8350****Форми залучення обдарованих школярів до науково-дослідницької роботи
у східноукраїнському регіоні (кінець XX – початок XXI ст.)****Forms of Involvement of Gifted Students in Research Work in the East Ukrainian Region
(End of the 20th – Beginning of the 21st Century)**

Стаття висвітлює організацію науково-дослідницької роботи старшокласників як засіб забезпечення педагогічної підтримки обдарованих школярів. Розглянуто досвід закладів освіти східноукраїнського регіону на прикладі ліцею при Донецькому національному університеті, Луганської обласної Малої академії наук учнівської молоді, Добропільської філії Малої академії наук, міського краєзнавчого музею міста Бахмут Донецької області, Маріупольського міського технологічного ліцею.

Визначено основні передумови розвитку мережі територіальних відділень Малої академії наук України, основні завдання, які вирішує науково-дослідницька діяльність обдарованих дітей. Розкрито ключові умови, що впливають на ефективність науково-дослідницької роботи обдарованих школярів; схарактеризовано діяльність ліцейського наукового товариства; наведено приклади основних організаційних форм залучення здібних старшокласників до науково-дослідницької роботи.

Ключові слова: обдаровані школярі, науково-дослідницька робота, педагогічна підтримка, східноукраїнський регіон.

The article deals with the organization of research work of senior school students as a means of providing pedagogical provision for the gifted. The experience of educational establishments of the East Ukrainian region is shown on the example of the lyceum of Donetsk National University, Luhansk Oblast Junior Academy of Sciences, Dobropillia branch of the Junior Academy of Sciences, the history museum of Bakhmut of Donetsk oblast, and Mariupol city technological lyceum.

The main tasks of the research work of gifted children have been defined. Factors influencing the research work of schoolchildren, the role of the scientific supervisor, and the work of the lyceum scientific society have been analysed. The role of regional branches of the Junior Academy of Sciences in pedagogical provision of the gifted has been considered, namely, their goals, organisational forms, and achievements.

The key conditions influencing the efficiency of research work of gifted schoolchildren, typology of scientific supervisors have been highlighted; examples of the main organizational forms of involving senior high school students in research work have been given. They include: Junior Academy of Sciences of Ukraine, scientific societies and schools of young researchers, research projects as a part of lyceum curriculum, conferences, colloquiums, seminars, meetings with leading scholars, and participation in conducting joint research with students of higher educational institutions.

The basics of students' scientific research work have been developed by teachers and scientists of the first lyceums in Ukraine, which are based on the idea of the creative personality and understanding of the lyceum as a pedagogical system that is intended to train students for scientific and practical activity.

Senior students' research work stimulates interest, develops critical thinking and responsibility, develops confidence and communication skills, helps in their professional orientation, and provides creative self-realization.

Key words: gifted schoolchildren, research work, pedagogical provision, East Ukrainian region.

Вступ / Introduction. Східноукраїнський регіон, до складу якого входять Донецька та Луганська області, мають успішний досвід педагогічної підтримки обдарованих школярів,

практика якої пройшла складний шлях становлення та розвитку протягом останніх двох с половиною десятиліть. Регіон був одним з перших в Україні, де було засновано ліцей для обдарованих дітей (1990 р.), розроблено регіональну програму розвитку обдарованості (1998 р.), створено розгалужену мережу територіальних відділень Малої академії наук учнівської молоді (МАН) України (починаючи з другої половини 1990-х рр.).

Однією з умов ефективності функціонування регіональної системи педагогічної підтримки обдарованих школярів є їх залучення до науково-дослідницької роботи з метою сприяння творчій самореалізації здібних дітей, професійного самовизначення старшокласників, а також формування наукового потенціалу держави.

Мета та завдання / Aim and Tasks. Метою статті є висвітлення практики залучення обдарованих школярів до науково-дослідницької роботи у східноукраїнському регіоні. Завдання дослідження: розглянути та узагальнити форми організації науково-дослідницької роботи здібних учнів у навчальних закладах Донецької та Луганської областей, починаючи з 1990-х рр. XX ст.

Методи / Methods. Для досягнення визначеної мети було використано елементи контент-аналізу для вивчення педагогічних, дидактичних та документальних джерел, історико-генетичного аналізу для дослідження історичних та педагогічних умов розвитку регіональної системи педагогічної підтримки обдарованих школярів та історико-системного аналізу для вивчення об'єктів, суб'єктів та педагогічних фактів як елементів регіональної системи педагогічної підтримки. Зважаючи на територіальні, правові та організаційні зміни внаслідок збройного конфлікту в окремих частинах Донецької та Луганської областей, дані з територій, що зараз не підконтрольні українському уряду, які підлягали аналізу, стосуються ситуації до травня 2014 року.

Результати / Results. На початку 1990-х рр., коли в Україні почала розширюватися мережа ліцей, науково-дослідницька робота учнів стала невід'ємною частиною навчання ліцеїстів, оскільки на той момент у законодавчих документах ліцей визначався як заклад освіти, що забезпечує здобуття освіти понад державний освітній мінімум, здійснює науково-практичну підготовку талановитої учнівської молоді. У загальноосвітніх школах організувати науково-дослідницьку роботу набагато складніше через невмотивованість учителів та їх недостатню професійну підготовку. Вирішити цю проблему вдалося за допомогою МАН України, яка дозволяє охопити науково-дослідницькою роботою учнів усіх навчальних закладів, навіть віддалених від обласних центрів та великих міст. Донецька область стала однією з перших областей в Україні, де з'явилися наукові об'єднання учнів, а потім Мала академія наук учнівської молоді у 1980-х рр. XX століття.

Затвердження Постановою Кабінету Міністрів України №45 від 26 січня 1994 р. «Положення про позашкільний навчально-виховний заклад» дало змогу організувати відповідні заклади МАН, де серед перших, окрім Львівської, Мелітопольської та Тернопільської, була й Луганська МАН учнівської молоді. Протягом наступних півтора десятиліть була прийнята низка законодавчих ініціатив, які змінили статус Малої академії, поліпшили її фінансування та законодавчо закріпили президентську підтримку конкурсу-захисту наукових робіт членів МАН, що уможливило залучення нових учасників через низку проєктів на основі інноваційних підходів та технологій – «Віртуальну школу МАН», заочну науково-технічну та фізико-математичну школи МАН, інтернет-олімпіаду, конкурс МАН «Юніор», школи-семінари з різних наукових проблем («Сучасне матеріалознавство: матеріали і технології», «Спектроскопія молекул і кристалів» тощо).

Донецька філія МАН України має успішний досвід роботи з обдарованими дітьми, який вартий вивчення. Так, у місті Артемівськ (нині – Бахмут) базовим закладом для історичних секцій МАН став міський краєзнавчий музей. Юні дослідники мають можливість використовувати архіви, джерельну базу, експонати музею. Співробітники музею тісно співпрацюють з вчителями, допомагаючи їм виявляти та розвивати сфери інтересів дітей, проводячи просвітницькі заходи спільно з учнями, батьками, вчителями, керівниками закладів освіти (Корнацький, 2013). З 2004 року у Донецьку проходила Всеукраїнська відкрита краєзнавча конференція учнівської молоді «Південно-східна Україна: із стародавності у XXI століття». Конференція збирала обдаровану молодь області, яка цікавиться історією та краєзнавством. Учні-члени МАН ділилися результатами власних досліджень, дізнавалися про напрями наукових розвідок своїх «колег» із інших міст і населених пунктів області. Наукові дискусії, які виникали під час конференції, допомагали кожному учаснику по-новому поглянути на власне дослідження, знайти шляхи вирішення проблем, які виникали, розширити та поглибити свої знання.

У невеликих містах та населених пунктах створення філій МАН дає можливість залучити до роботи з обдарованими дітьми найкращих фахівців міста та задовольнити потреби обдарованих дітей. У 2006 році у маленькому містечку Добропілля Управлінням освіти Добропільської міської ради Донецької області було відкрито філію Донецького територіального відділення МАН України.

Було створено мережу секцій у загальноосвітніх школах міста, а базовим закладом для роботи МАН став Центр дитячої та юнацької творчості м. Добропілля. До роботи з обдарованими учнями залучені найдосвідченіші педагоги, а також молоді перспективні вчителі, які здатні захопити обдарованих дітей наукою. До роботи долучають також викладачів вишів області з метою підвищення кваліфікації вчителів, які керують науковою роботою учнів, проведення занять з обдарованими школярами та наукового керівництва їх роботою.

Школа громадянської і волонтерської участі та патріотичного виховання «Агенти змін», одним з організаторів якої є МАН України, підтримує дітей, що мають лідерську обдарованість, яка часто залишається поза увагою вчителів шкіл. Так, 14-річна Софія Пилипенко з Костянтинівки Донецької області ініціювала у своєму місті проект «Update Park», згідно з яким дівчині вдалося залучити ресурси та реконструювати три місцеві парки, які були у занедбаному стані. Реалізація проекту Софії дала змогу зробити реальні зміни у житті місцевої громади, мешканці якої тепер активно користуються парками, влаштовуючи фестивалі, кіновечори та вечірки.

Всеукраїнський енергетичний хакатон «Energy Hack» – ще один з багатьох заходів МАН України, який покликаний залучити школярів до створення енергоефективних та енергоощадних технологій. Перемогу в дебютному хакатоні здобула команда «Хочу все знати» з Луганська. Школярі представили проект інтелектуального будинку «ЕкоHouse», у якому освітлення, кондиціонування повітря і водопостачання регулюються за допомогою інфрачервоних та ультразвукових датчиків руху. Розробка є як енергозбережливою, тобто економічною, так і екологічною. Школярі ж з Донецької області зробили «Сонячний Стірлінг» – сонячну електростанцію.

Науково-дослідницька робота в ліцеї при Донецькому національному університеті до 2014 року була невід'ємним компонентом педагогічного процесу. Підрунтям побудови системи науково-дослідницької роботи обдарованих школярів в ліцеї при Донецькому національному університеті стали дослідження Л. Виготського та С. Рубінштейна про новоутворення в результаті навчально-творчої діяльності у вигляді нових знань, умінь та творчих здібностей особистості, О. Леонтьєва та О. Тихомирова про народження нових смислів, Н. Талізінної та І. Калошиної про нові знання, які виступають в якості орієнтовної основи діяльності, та В. Алфімова про розвиток мотиваційного, інтелектуального, світоглядного, морального, комунікативного компонентів творчих здібностей особистості (Алфімов, 1997).

В основі організації науково-дослідницької роботи ліцеїстів лежали ідеї про творчу особистість та розуміння ліцею як такої педагогічної системи, яка покликана готувати школярів до науково-практичної діяльності та наукової творчості. Науково-дослідницька діяльність учнів ліцею була організована за наступною логікою: поступовий перехід від навчально-творчої діяльності, під час якої вирішувалося навчально-творчі завдання. Навчально-творчі завдання – це така форма організації змісту навчального матеріалу, коли розробляються творчі проблемні ситуації та створюються умови для вирішення навчально-творчого завдання. Навчально-творча діяльність поступово переходила у навчально-дослідницьку роботу, а потім у науково-дослідницьку роботу. Вона тривала протягом двох років навчання в ліцеї. Формами звіту за виконану навчально-дослідницьку роботу були реферати, курсові, випускні роботи, якщо вони містили елементи наукового дослідження. Саме така схема від навчально-творчої діяльності до навчально-дослідницької роботи, а потім до науково-дослідницької роботи та наукової творчості була одним з важливих показників ефективності навчально-виховного процесу в ліцеї.

У більшості випадків науково-дослідницька робота обдарованих школярів відрізняється від справжніх наукових досліджень, оскільки проблеми, які вирішують учні, не нові для науки, вони мають суб'єктивну цінність та мають суб'єктивну новизну, крім того, школярам може не вистачати фундаментальних знань для наукових відкриттів. Втім, як показує досвід останніх років, часто саме школярі стають винахідниками нових підходів у сфері інформаційних технологій, пропонуючи нове застосування існуючих технологій у нових умовах або для інших категорій споживачів.

Грунтовна підготовка ліцеїстів з основ наук давала їм можливість самостійно вирішувати конкретні наукові проблеми, результатом яких була суб'єктивна новизна та значимість, а іноді приводила до винаходу нових шляхів вирішення науково-практичних завдань, автори яких ставали переможцями конкурсів наукових робіт різних рівнів.

Цікавим є дослідження В. Алфімова (1997), який дослідив умови, що впливають на активне включення ліцеїстів у науково-дослідницьку роботу та проранжував їх відповідності зі значимістю: особистість наукового керівника; оволодіння методами навчально-дослідницької і науково-дослідницької діяльності; участь учня у роботі ліцейського наукового товариства; використання евристичних методів у навчально-творчій діяльності; насиченість навчального процесу творчими завданнями; участь ліцеїста у розробці соціально та науково значимої проблеми; постійна звітність

про результати дослідження на конференціях, симпозіумах тощо; спільна розробка наукової проблеми зі студентами та викладачами вищих навчальних закладів; врахування у процесі науково-дослідницької роботи творчих здібностей ліцеїста; сполучення індивідуальної та колективної творчості; стимулювання роботи ліцеїста. Більше дев'яноста відсотків учасників дослідження визнали пріоритетність ролі наукового керівника як основну умову залучення ліцеїстів до науково-дослідницької роботи. Саме через особистість наукового керівника ліцеїст засвоює методи наукового пізнання, цінності та стиль наукової роботи.

Однією з ефективних форм організації науково-дослідницької роботи ліцеїстів було ліцейське наукове товариство, через яке обдаровані учні залучалися до активної дослідницької роботи. Його очолював проректор з наукової роботи університету. Товариство було поділено на секції, якими керували провідні викладачі вищих навчальних закладів. До роботи кожної секції було залучені студенти-випускники ліцею, що давало змогу забезпечити наступність у роботі ліцеїв та вищих навчальних закладів.

Робота ліцейського наукового товариства регулювалася відповідним положенням, яке передбачало правила вступу до товариства, права та обов'язки членів, функції товариства та його взаємодію з МАН України, студентським науковим товариством та вищими навчальними закладами. Однією з функцій ліцейського наукового товариства була експертиза науково-дослідницьких робіт ліцеїстів, за якою робився висновок про можливість участі ліцеїстів у конференціях різних рівнів та конкурсах наукових робіт. Щорічно організовувалася загальноліцейська конференція, на якій ліцеїсти звітували про результати науково-дослідницької роботи.

Ліцейське наукове товариство працювало у тісному співробітництві з науковими установами, проблемними лабораторіями та вищими навчальними закладами, від яких надходили завдання, що ставали темами науково-дослідницьких робіт ліцеїстів. У рамках співробітництва товариство організовувало зустрічі з провідними вченими, олімпіади, конкурси, турніри, профорієнтаційну роботу серед учнів загальноосвітніх шкіл, наукові конференції, тематичні пізнавальні вечори, математичні бої, тижні науки.

Кожен ліцеїст включався до науково-дослідницької роботи з першого року навчання, тобто у 10 класі; робота тривала протягом двох років, і в 11 класі кожен ліцеїст мав звітувати про результати своєї дворічної праці та представити готову роботу на загальноліцейській науковій конференції. Як показав досвід випускників ліцею, деякі з них, ставши студентами вишів, продовжували досліджувати ту саму тему, яку вони обрали в ліцеї.

За перші п'ятнадцять років роботи ліцею (з 1990 р. по 2005 р.) було проведено понад 1500 наукових досліджень, 340 з яких було відзначено дипломами міжнародних, всеукраїнських та обласних конкурсів наукових робіт, конференцій.

У Маріупольському міському технологічному ліцеї застосовується інноваційна методика організації науково-дослідницької діяльності учнів на засадах імерсійності, розроблена О. Кулігіною (2017). Імерсія в організації науково-дослідницької діяльності учнів – це метод, який використовує матеріал наукового вивчення як навчальне середовище, а методи і прийоми наукового дослідження стають інструментом навчання. Імерсійним середовищем автор називає сферу інтересів дитини, в яка зазнає наукового вивчення. За рахунок зацікавленості дитини певною наукою та предметом знімається психологічний бар'єр складності наукової діяльності, одночасно із зануренням у науку учень засвоює методику проведення досліджень та розумові операції, необхідні в науці, на практиці.

Методика О. Кулігіної має наступні складові, які впроваджуються поетапно і поступово та створюють єдину методичну систему розвитку дитячої обдарованості на засадах імерсійності: 1) середовище – учитель досліджує захоплення дітей або заохочує їх сам; 2) атмосфера сприяння – залучення дітей до певної сфери діяльності шляхом створення сприятливої атмосфери і стимулювання внутрішньої мотивації та підкріплення успіхом; 3) апробація – практична діяльність дітей у створеному середовищі з метою виявлення здібних і зацікавлених у подальших розвідках та заглибленні в обрану сферу, презентація досліджень та творчих доробок учасників; 4) наукове зростання – поступове нарощування методом «варіаційних наближень» науково-дослідницького компонента в навчально-виховному процесі, що було реалізовано за допомогою інтерактивних вправ-досліджень, занять в ліцейській літній школі МАН; 5) відбір – зосередження уваги на вмотивованих учнях, яких відібрав викладач і залучення їх до науково-дослідницької роботи з вибором конкретної теми, яка їх цікавить; 6) прорив – підготовка до контрольної роботи (як частини конкурсного відбору МАН) та участь у Всеукраїнському конкурсі-захисті наукових робіт учнів-членів МАН України; 7) популярність – уведення дитини у науковий простір, допомога школяру з участю в конференціях, публікацією результатів своїх досліджень у збірках статей, публікацією своїх художніх творів, створенням власного ресурсу в мережі Інтернет і т.п.

Науково-дослідницька діяльність учнів вирішує наступні завдання: стимулює розвиток пізнавального інтересу; розвиває критичне мислення школярів та уміння аналізу, синтезу, узагальнення, моделювання; виховує цілеспрямованість, наполегливість, відповідальність; розвиває уміння доводити свою позицію, відстоювати свої інтереси; розвиває комунікативну компетентність; формує готовність до майбутньої професійної діяльності; розвиває творчий потенціал особистості; сприяє творчій самореалізації обдарованого учня; формує самоосвітню компетентність тощо.

Важливо зазначити, що науково-дослідницька робота обдарованих учнів є ефективною за умови якісної її організації, коли вона є не імітацією наукової роботи, а реальним дослідженням актуальних проблем сучасного суспільства та ґрунтується на методологічних засадах та методах сучасної науки.

Обговорення / Discussion. Проблема організації науково-дослідницької роботи учнів та студентів, розвитку їх творчого потенціалу, сприяння творчій самореалізації знайшла своє відображення у багатьох дослідників. В. Алфімов (1997) розробив методологічні та організаційні засади функціонування ліцеїв, у тому числі підходи організації науково-дослідницької роботи ліцеїстів, В. Андреев (1988); А. Андришук (2000) визначив дидактичні засади роботи з майбутніми науковцями; О. Євтухова (2005) узагальнила основні підходи до науково-дослідної роботи ліцеїстів, О. Кулігіна (2017) описала інноваційні підходи до залучення дітей до науково-дослідницької роботи.

В останні роки увага науковців до різних аспектів науково-дослідницької роботи школярів посилюється у зв'язку з розширенням мережі територіальних відділень Малої академії наук України. О. Антонова (2011), О. Бардаш (2013), І. Корнацький (2013) проаналізували можливості Малої академії наук України з точки зору розвитку дослідницьких умінь учнів. Втім, значний досвід педагогічної підтримки обдарованих школярів, накопичений у східноукраїнському регіоні, зокрема їх залучення до науково-дослідницької роботи, ще не знайшли свого висвітлення у наукових публікаціях. Його збереження та вивчення збагатить систему педагогічної підтримки обдарованих дітей в Україні та буде сприяти удосконаленню системи роботи з обдарованими школярами та молоддю інших регіонів.

Висновки / Conclusions. Отже, вивчивши досвід Донецької та Луганської областей, можна стверджувати, що основними формами залучення обдарованих школярів до науково-дослідницької діяльності є: участь у роботі секцій Малої академії наук України; участь у роботі наукових товариств, гуртків, школах юних дослідників; виконання науково-дослідницьких робіт та проєктів як частини навчального плану ліцеїв; науково-практичні конференції, колоквиуми, семінари, зустрічі з провідними науковцями; участь у виконанні спільних досліджень зі студентами вищих навчальних закладів.

Як показав досвід спеціалізованих закладів для обдарованих дітей Донецької та Луганської областей, за допомогою науково-дослідницької роботи та участі у роботі наукових гуртків, Малої академії наук України, спілкуванню з провідними науковцями, співпраці зі студентами вишів обдарований старшокласник занурюється у новий для себе світ науки, відкриває не тільки нові знання, а й нові якості в собі, розвиває свої спеціальні здібності, набуває нових компетентностей, які будуть корисними у будь-якій сфері діяльності, а не тільки в науці. Важливим складником організації науково-дослідницької діяльності є формування її культури, оволодіння основами академічної доброчесності. У цьому провідну роль грають науковці та викладачі, які керують науково-дослідницькою діяльністю, які власним прикладом, а також роз'ясненнями мають навчити школярів культури розумової праці та проведення досліджень.

Список використаних джерел і літератури / References:

1. Алфімов, В. М. (1997). *Педагогічні основи організації навчально-виховного процесу в ліцеї*. (Дис. д-ра пед. наук). Ін-т педагогіки АПН України, Київ / Alfimov, V. M. (1997). *Pedahohichni osnovy orhanizatsii navchalno-vykhovnoho protsesu v litsei* [Pedagogical Bases of Organization of Educational Process in Lyceum]. (Dys. d-ra ped. nauk). In-t pedahohiky APN Ukrainy, Kyiv [in Ukrainian].
2. Андришук, А. О. (2000). Дидактичні засади роботи з обдарованою учнівською молоддю, яка професійно зорієнтована на наукову діяльність. *Вісн. Луган. держ. пед. ун-ту імені Тараса Шевченка*, 1, пед. науки, 8-11 / Andriushchuk, A. O. (2000). *Dydaktychni zasady roboty z obdarovanoiu uchnivskoiu moloddu, yaka profesiino zoriientovana na naukovu diialnist* [Didactic Principles of Work with Gifted Students, who are Professionally Focused on Scientific Activity]. *Visn. Luhan. derzh. ped. un-tu imeni Tarasa Shevchenka*, 1, ped. nauky, 8-11 [in Ukrainian].
3. Антонова, О. Є. (2011). Мала академія наук України як засіб розвитку дослідницьких здібностей старшокласників. *Освіта обдарованої та талановитої молоді – національна проблема: матеріали всеукраїнської конференції 1 грудня 2011 р. (Ч.1)*. Київ: Ін-т обдарованої дитини НАПН України, 15-22 / Antonova, O. Ye. (2011). *Mala akademiia nauk Ukrainy yak zasib rozvytku doslidnytskykh zdbnostei starshoklasnykiv* [Junior Academy of Sciences of Ukraine as a Means of Developing Research Skills of Senior

Pupils]. *Osvita obdarovanoi ta talanovytoi molodi – natsionalna problema: materialy vseukrainskoi konferentsii 1 hrudnia 2011 r. (Ch.1)*. Kyiv: In-t obdarovanoi dytyny NAPN Ukrainy, 15-22 [in Ukrainian].

4. Бардаш, О. Ю. (2013). Виховні технології стимулювання науково-дослідницької роботи учнів у Луганській обласній малій академії наук учнівської молоді. *Наукова еліта у розвитку держав, Київ, 2*, 5-11 / Bardash, O. Yu. (2013). Vykhovni tekhnolohii stymuliuvannia naukovo-doslidnytskoi roboty uchniv u Luhanskii oblasnii malii akademii nauk uchnivskoi molodi [Educational Technologies for Stimulating Research Work of Pupils in Luhansk Regional Junior Academy of Sciences of Students]. *Naukova elita u rozvytku derzhav, Kyiv, 2*, 5-11 [in Ukrainian].

5. Євтухова, О. (2005). Науково-дослідна робота ліцеїстів. *Рідна школа, 5*, 17-18 / Yevtukhova, O. (2005). Naukovo-doslidna robota litseistiv [Research Work of Lyceum Students]. *Ridna shkola, 5*, 17-18 [in Ukrainian].

6. Корнацький, І. А. (2013). Стимулювання пізнавальної активності учнів у відділенні історії Малої академії наук. *Наукова еліта у розвитку держав, Київ, 2*, 109-112 / Kornatskyi, I. A. (2013). Stymuliuvannia piznavalnoi aktyvnosti uchniv u viddilenni istorii Maloi akademii nauk [Stimulation of Cognitive Activity of Students in the Department of History of the Junior Academy of Sciences]. *Naukova elita u rozvytku derzhav, Kyiv, 2*, 109-112 [in Ukrainian].

7. Кулігіна, О. В. (2017). Імерсія як метод організації науково-дослідницької діяльності учнів. *Розвиток обдарованості дітей в умовах інноваційного освітнього простору, Івано-Франківськ. Київ: Інститут обдарованої дитини, 156-163* / Kulihina, O. V. (2017). Imersiia yak metod orhanizatsii naukovo-doslidnytskoi diialnosti uchniv [Immersion as a Method of Organization of Research Work of Students]. *Rozvytok obdarovanosti ditei v umovakh innovatsiinoho osvitnoho prostoru, Ivano-Frankivsk. Kyiv: Instytut obdarovanoi dytyny, 156-163* [in Ukrainian].

Дата надходження статті: «20» березня 2019 р.

Стаття прийнята до друку: «17» квітня 2019 р.

Кабанець Марина – завідувач кафедри мовної підготовки Донецького національного технічного університету, кандидат педагогічних наук, доцент

Kabanets Maryna – head of language training department of Donetsk National Technical University, candidate of pedagogical sciences, associate professor

Цитуйте цю статтю як:

Кабанець, М. (2019). Форми залучення обдарованих школярів до науково-дослідницької роботи у східноукраїнському регіоні (кінець XX – початок XXI ст.). *Педагогічний дискурс, 26*, 44–49.

Cite this article as:

Kabanets, M. (2019). Forms of Involvement of Gifted Students in Research Work in the East Ukrainian Region (End of the 20th – Beginning of the 21st Century). *Pedagogical Discourse, 26*, 44–49.